

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ**

**УКРАЇНСЬКИЙ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
ІМЕНІ Г.Ф. КВІТКИ-ОСНОВ'ЯНЕНКА**

ФІЛОЛОГІЯ ХХІ СТОЛІТТЯ

**Збірник наукових праць
студентства й наукової молоді**

(за матеріалами XI Всеукраїнської науково-практичної
конференції студентства й наукової молоді,
Харків, 15 квітня 2021 року)

ДК: 881 + 883 + 882 + 882 + 808

Ф 56

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (протокол № 6 від 10.09.2021 року)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Голобородько Костянтин Юрійович – доктор філологічних наук, професор, декан українського мовно-літературного факультету імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка

Лебеденко Юлія Миколаївна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, координатор з наукової роботи українського мовно-літературного факультету імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка

Маленко Олена Олегівна – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри українознавства та лінгводидактики

Мельників Ростислав Володимирович – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української літератури та журналістики імені професора Леоніда Ушкалова

Щербакова Наталія Володимирівна – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови

Обиденнікова Марина Олегівна – здобувач II курсу третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти кафедри української мови

Автори публікацій несуть відповідальність за достовірність фактичних даних, чіткість викладу тексту, цитування, а також мовно-стилістичний рівень написання матеріалів.

Філологія ХХІ століття [Електронне видання] : Збірник наукових праць студентства й наукової молоді, Харків, 15 квітня 2021 р. / Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди ; [редкол.: К. Ю. Голобородько (голов. ред.) та ін.]. Харків, 2021. 164 с.

©Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2021

©Автори публікацій, 2021

Методика роботи над порушеннями лексичних норм у мовленні молодших школярів.....	87
<i>Левацька Анастасія</i>	
Аксіологічні особливості інтернет-форумів (на матеріалі форумів «Теревені», «Дівочі посиденьки»).....	92
<i>Ломоносова Інна</i>	
Біблійні цитати в поезії Ірини Жиленко.....	97
<i>Матвеева Світлана</i>	
Особливості творення мас-медійних okazіоналізмів української мови.....	99
<i>Михайленко Марія</i>	
Культура ділової комунікації як об'єкт лінгвістичних досліджень.....	105
<i>Науменко Поліна</i>	
Business speech.....	109
<i>Науменко Поліна</i>	
Формування комунікативних компетентностей на уроках української мови в учнів з особливими освітніми потребами в 5 класі...	110
<i>Овдієнко Альона</i>	
Творчість І. Котляревського в літературознавчих студіях.....	112
<i>Поліщук Анастасія</i>	
Ділова англійська мова для бізнескомунікації.....	115
<i>Поліщук Анастасія</i>	
Використання фразеологізмів у повсякденному житті молоді на початку ХХІ століття.....	116
<i>Правник Марія</i>	
Особливості функціювання оцінної лексики в художньому мовленні....	118
<i>Приходько Юлія</i>	
Оцінна лексика української мови: теоретичні засади дослідження.....	119
<i>Приходько Юлія</i>	
Українська мова в сучасній блогосфері.....	124
<i>Савченко Аліна</i>	
Vocabulary and stylistic features of the ukrainian language blog.....	129
<i>Савченко Аліна</i>	

Київ: Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України: Абрис, 2002. С. 513. 742 с. https://shron1.chtyvo.org.ua/Shynkaruk_Volodymyr/Filosofskiy_entsyklopedychnyi_slovnyk.pdf 6. **Падар Ю. А.** Аксиологічність у «щоденнику» Євгена Чикаленка http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5033/Padar_AKSIOLONICHNIST%27.pdf?sequence=1&isAllowed=y 7. **Сигал К.Я.** Аксиология и синтаксис // Вестник ННГУ. 2019. №4. <https://cyberleninka.ru/article/n/aksiologiya-i-sintaksis> 8. **Словари** и энциклопедии на Академике» https://dic.academic.ru/dic.nsf/dic_synonims/350979/%D0%BE%D1%84%D1%84%D1%82%D0%BE%D0%BF 9. **Халіман О.В.** Граматика оцінки: морфологічні категорії української мови : монографія. Харків: Майдан, 2019. 458 с.

Матвєєва Світлана Вікторівна

Харків, ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Наук. кер.: д. філол. н., доцент Н.В. Піддубна

БІБЛІЙНІ ЦИТАТИ В ПОЕЗІЇ ІРИНИ ЖИЛЕНКО

Творчість поетеси-шістдесятниці Ірини Жиленко була у фокусі наукової уваги ряду літературознавців (Д. Дроздовський, М. Жулинський, М. Коцюбинська, Е. Соловей, М. Сулима, Л. Тарнашинська та ін.), які присвятили свої розвідки дослідженню її різнопланових тематичних шукань, образних знахідок та художньо-естетичних уподобань.

Однак попри таку увагу поки що на периферії залишається як лінгвістичний аспект дослідження творів І. Жиленко в цілому, так і специфіка використання прецедентних біблійних феноменів в її поезіях зокрема, що й зумовлює **актуальність** обраної теми.

Мета цієї розвідки – з'ясувати основні типи біблійних цитат як мовних форм вияву прецедентних біблійних феноменів у літературній творчості Ірини Жиленко.

При написанні були застосовані описовий метод, методи комунікативно-прагматичного, компонентного й функціонального аналізу.

Матеріалом для дослідження стали поеми «Чайна церемонія. Сім з половиною сторінок із книги життя» (1989), «Тихе віяння» (1992), більш рання «Поема пісень» (1982), збірка поезій «Євангеліє від ластівки», які стали важливою віхою в процесі повернення української поезії ХХ ст. до проникливого глибокого розкриття й осмислення релігійно-біблійних мотивів.

Про своєрідність стосунків з релігією І. Жиленко дослідниця Е. Соловей зауважила, що «йдеться про муки безрелігійної свідомості, яка нині прагне пригадати Бога своїх тому й забутих предків, прикликати його, набути віру... Дарма, що пошук той не раз обертається мимовільним блюзнірством, "Грішною молитвою", що волення до Бога невідомого, незнаного – достеменно і є глас вопіючого в пустелі. Але дорогу подужає той, хто твердо ступив на неї, хоч як був окрадений добою "войовничого атеїзму"... І єдиний скарб, який несла кинути на тій дорозі – творчість» [3, 2017, с. 371].

Спостереження показали, що творчість поетеси насичена біблійними паралелями й ремінісценціями, виявлені повні, часткові й сегментні атрибутовані й неатрибутовані цитати; особові, дієві й подієві власне алюзії й трансформації. Біблійні цитати «як прийоми художньої виразності, що змістовно збагачують текстову інформацію» [2, с. 210] фіксуються в передтекстовій і внутрішньотекстовій позиції.

Виразником використання неатрибутованої біблійної цитати у передтекстовій позиції є назва твору з книги «Ярмарок чудес» (1982 р.) «Поема пісень» як суголосність книзі Старого Заповіту – «Пісні пісень». Релігійний текст як назва інтертекстема за своїм функціональним призначенням несе інформацію про текст, що йде після нього.

Удаючись до біблійної алюзії, І. Жиленко, зокрема, розкриває тему страдницької долі жінки-матері, проводячи паралель з Пречистою Дівою: *...А ще приходить жінка з немовлям. / Та, що, розмивши небесами стелю, / приходила колись до Рафаеля. / З тієї жінки почалась земля* («Поема пісень»)

Внутрішньотекстову позицію заповнюють сегментні атрибутовані й неатрибутовані цитати, які авторка вводить у тканину художньої оповіді. Для прикладу розгляньмо відому біблійну цитату “Спочатку було Слово, і Слово було у Бога, і Слово було Бог” [Іван, 1:1–3]. У сучасній українській поетичній мові (як і в цитатному тезаурусі більшості мовців) вона практично не відтворюється повністю, а зазвичай функціонує як редукована лаконічна сентенція “Спочатку було Слово”. Цю сентенцію Ірина Жиленко використовує прецедентним інваріантом для структурно-семантичної реінтерпретації у форматі мінімально трансформованих лексичних цитат (напр., з усиченням / субституцією окремих слів, із нарощенням заперечних чи уточнювальних елементів тощо): *Спочатку була земля. / І в кінці була земля. / І жінка несла по вулиці немовля. / По такій горі високій, / де кінчалася земля, / де уже за третім кроком / починавсь Чумацький Шлях* («Поема пісень»).

Активна реалізація прецедентних релігійних текстів як інтертекстуальних елементів слугує ключем до більш конкретного розуміння всієї творчості поетеси.

Перспективним видається дослідження інших типів виявів феномена біблійності в поетичному доробку І. Жиленко.

Ключові слова: інтертекстуальність, інтертекстуальний елемент, прецедентний релігійний текст, цитата, алюзія, трансформація.

Література

1. Берестова А. Прецедентний релігійний текст як мовна форма вияву інтертекстуальності сучасної української художньої прози. *Studia methodologica*, 2014 (38).
2. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2010. – 844 с.
3. Соловей Е. «І те життя було мені як свято». Післямова. Жиленко І. *Євангеліє від ластівки*. Вибрані поезії. Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2017. С. 363 – 373.